

“LEADER “

SAMENVATTING ONTWIKKELINGSPLAN

Brabantse Delta en Wijde Biesbosch

Voor de uitvoeringsperiode 2009-2011

DECEMBER 2008

3404.80871

INHOUD

INLEIDING	3
HOOFDSTUK 1 DOELSTELLING, VISIE, AMBITIE.....	4
1.1 DOELSTELLING	4
1.2 VISIE: AMBITIE EN KERNTHEMA'S.....	4
HOOFDSTUK 2 ORGANISATIE	8
2.1 SAMENSTELLING, TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN PG	8
2.2 VAN PROJECTAANVRAAG TOT GOEDKEURING EN CONTROLE	8
2.3 LEADER-WERKWIJZE	8
2.4 FINANCIËLE RANDVOORWAARDEN	9
BIJLAGE A SELECTIECRITERIA PROJECTEN.....	10

INLEIDING

Om een duurzame ontwikkeling in onze regio te stimuleren heeft het ontwikkelingsplan als hoofddoelstelling:

“Het kwalitatief verbeteren van de recreatief-toeristische en cultuurhistorische mogelijkheden van het gebied.”

Deze doelstelling wordt bereikt door invulling op twee kernthema's:

- Recreatie en Toerisme
- Cultuurhistorie

Rode draad door beide kernthema's zijn de elementen water en natuur/landschap.

LEADER+ was in de periode 2000-2006 een zelfstandig plattelandsontwikkelingsprogramma van de Europese Unie dat staat voor Liaison Entre Actions de Developpement de l'Economie Rurale, vrij vertaald 'Samenwerking voor plattelandsontwikkeling'.

Het specifieke van LEADER is gelegen in het bottom-up karakter, waarbij in LEADER gebieden Plaatselijke Groepen (PG) geformeerd moeten worden die de daadwerkelijke invulling van het programma bepalen. Samenwerking is een hoofdpunt van het LEADER-programma.

Financiële steun uit het LEADER initiatief is beperkt tot kleinere gebieden met een landelijk karakter, die vanuit geografisch, economisch en sociaal oogpunt een homogeen geheel vormen. Tevens zullen deze middelen gecofinancierd moeten worden door regionale en gemeentelijke middelen.

De LEADER-aanpak, het ondersteunen van lokale, bottom up projecten past bij de manier van werken zoals die tot nut toe door de gebiedscommissies is gehanteerd.

De Brabantse Delta bestaat uit de gemeenten: Moerdijk, Steenbergen, een klein deel van Breda (Prinsenbeek) en Rucphen (gedeelte), Etten-Leur, Halderberge, Bergen op Zoom, Roosendaal en Woensdrecht. In totaal een oppervlakte van 79.000 km², en telt in totaal 316.363 inwoners.

Wijde Biesbosch wordt gevormd door Werkendam, Woudrichem, Aalburg, Waalwijk, Geertruidenberg, Oosterhout, Drimmelen en een deel van de gemeenten Breda (Teteringen), Heusden en Dongen. De oppervlakte telt bijna 62.000 km², en heeft in totaal 267.759 inwoners.

HOOFDSTUK 1 DOELSTELLING, VISIE, AMBITIE

1.1 Doelstelling

“De Plaatselijke Groep heeft zich ten doel gesteld de beschikbare provinciale middelen te benutten voor het kwalitatief verbeteren van de recreatief-toeristische en cultuurhistorische mogelijkheden van het gebied.

De in de gebieden hoog gewaardeerde recreatief-toeristische en cultuurhistorische elementen kunnen door middel van het LEADER programma kwalitatief worden verbeterd. Aanvullende of complementaire beleidsstrategieën zijn evenwel zeer welkom.

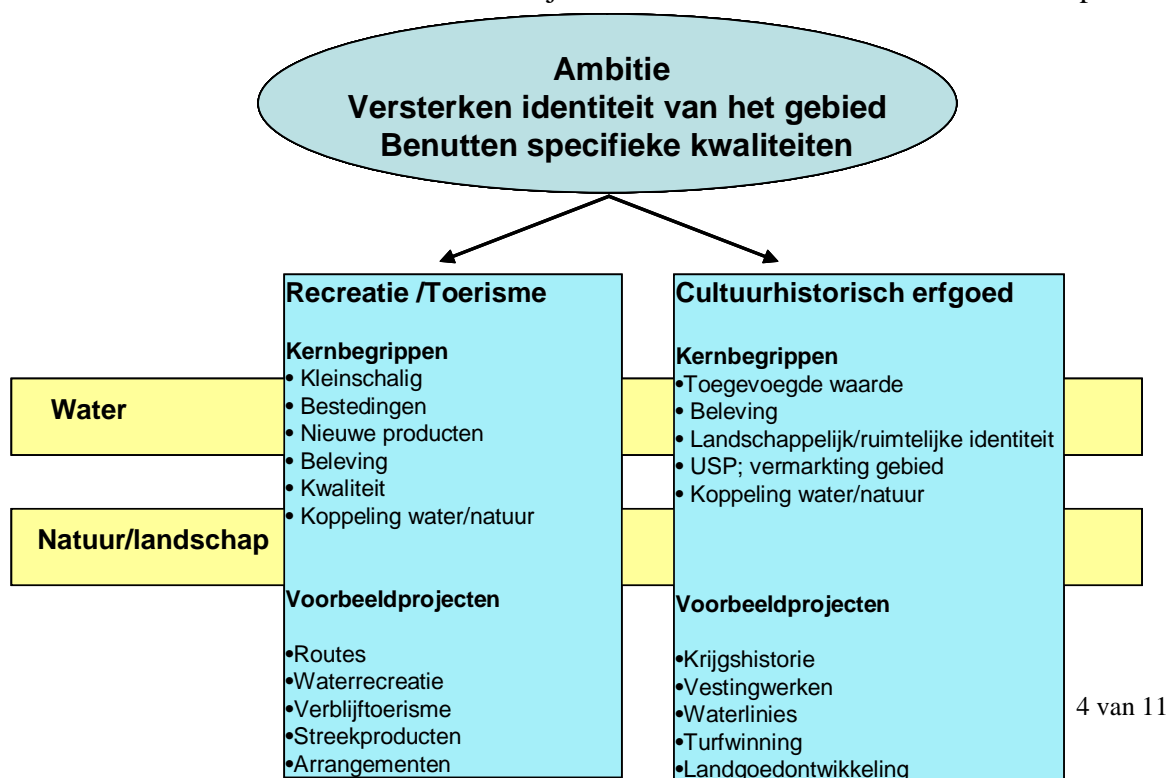
1.2 Visie: ambitie en kernthema's

Om bovenstaande doelstelling te kunnen bereiken is een aantal kernthema's benoemd. In onderstaand schema zijn de belangrijkste kernthema's voor de komende programmaperiode samengevat en wordt hun samenhang getoond.

De ambities voor de komende programmaperiode zijn als volgt samen te vatten:

1. Een versterking van de **identiteit** van het gebied. De basiselementen (water, natuur/landschap, recreatie/toerisme en cultuurhistorisch erfgoed) in hun samenhang gebruiken en verbinden om de identiteit van het gebied verder te ontwikkelen en beter op de kaart te zetten.
2. De benutting en ontwikkeling van de **specifieke kwaliteiten** op het terrein van de twee kernthema's:
  - a. Recreatie en toerisme
  - b. Cultuurhistorisch erfgoed

Rode draad door beide kernthema's zijn de elementen water en natuur/landschap.

Rode draad

In beide gebieden speelt water een prominente rol in het heden en verleden. Een groot deel van de landschappelijke kwaliteiten zijn ontstaan door de aanwezigheid van water. In de Brabantse Delta vormde water een belangrijke defensiefunctie, In Wijde Biesbosch is het cultuurhistorisch karakter vooral uit water opgebouwd. Zowel de zee als rivieren spelen m.b.t. water hun rol.

Ook de aanwezige natuur/landschap speelt eenzelfde rol bij het kunnen benutten van de cultuurhistorische en recreatief-toeristische kwaliteiten van het gebied.

Water en natuur kunnen in projecten een verbindende rol hebben.

Voorbeeldprojecten zijn opgenomen aan het einde van hoofdstuk 1.

Recreatie en toerisme

Met betrekking tot toerisme en recreatie kan ook gedacht worden aan het verder ontwikkelen van routestructuren (wandel-, fiets-, ruit- of thematische routes) en het creëren van recreatieve poorten in het gebied. Deze poorten dienen als informatie- en verzamelpunten voor recreatieve activiteiten. Bijvoorbeeld beginpunt van routes met een horecagelegenheid e.d.

Ook het verder ontwikkelen van verblijfsrecreatie (bed&breakfast, hotelaccommodaties) en het gebruiken van innovatieve concepten voor nieuwe recreatieve ontwikkeling behoren tot de mogelijkheden die onder dit thema uitgewerkt kunnen worden.

Op toeristisch recreatief vlak kan cultuurhistorie als bron van inspiratie dienen. Cultuurhistorie maakt het mogelijk dat verhalen en beelden gaan leven. Beleving is één van de centrale kapstokken in de recreatieve wereld van vandaag. Het zichtbaar en tastbaar maken van verhalen, waar ruimte wordt gelaten voor de eigen verbeelding vormt een belangrijk verkooprecept in deze branche.

Cultuurhistorisch erfgoed

Het belang van cultuurhistorisch erfgoed is driedelig: (Watercultuur en van Defensie tot Retentie)

- Cultuurhistorie heeft intrinsieke waarde; het kennis hebben van aanwezigheid van bepaalde elementen, gevormd in het verleden) ook zijn deze niet zichtbaar.
- Cultuurhistorie draagt bij aan de landschappelijke en ruimtelijke identiteit
- De herkenbaarheid van cultuurhistorie draagt bij aan het begrijpen van het heden.

Het behoud van cultuurhistorisch erfgoed door het ontwikkelen ervan heeft betrekking op:

- De landschappelijke en cultuurhistorische variatie
- Historische en ruimtelijke samenhangen
- De relatie stad-land
- De leesbaarheid van de
  - o Waterstaatkundige geschiedenis
  - o Ontginningsgeschiedenis
  - o Militair-strategische geschiedenis
  - o Kerkelijke geschiedenis

Alle vier de hierboven genoemde aspecten (themativering) van de leesbaarheid kunnen benut worden bij de toeristisch recreatieve benutting van het erfgoed.

Vooraf de waarde van cultuurhistorie voor de identiteit van een gebied is van belang. Door een eigen identiteit kan men zich onderscheiden van andere gebieden.

Op toeristisch recreatief vlak werkt cultuurhistorie ook versterkend. Cultuurhistorie maakt het mogelijk dat verhalen en beelden gaan leven. Beleving is één van de centrale kapstokken in de recreatieve wereld van vandaag.

Het zichtbaar en tastbaar maken van verhalen, waar ruimte wordt gelaten voor de eigen verbeelding vormt een belangrijk verkooprecept in deze branche.

Ook onder het thema cultuurhistorie vinden we de krijgshistorie op een prominente plek terug. Projecten kunnen gericht zijn op de beleving van en educatie over de rijke krijgshistorie die in beide gebieden aanwezig is. Hierbij valt te denken aan de forten, linies, bunkers, loopgraven, maar ook aan de vestingsteden; Bergen op Zoom (Brabantse Delta), Heusden, Geertruidenberg en Woudrichem (Wijde Biesbosch) die in het gebied liggen.

Daarnaast zijn in beide gebieden bestaande landgoederen te vinden die verder ontwikkeld kunnen worden. Ook fortontwikkeling en turfwinning zijn vormen van cultuurhistorisch erfgoed die als onderwerp van projecten kunnen dienen. In Wijde Biesbosch kan tot slot ook de revitalisering van het molengebruik een onderwerp voor projecten vormen.

Voorbeeld projecten:

Kernthema	Projecten
Recreatie en toerisme	<ul style="list-style-type: none"> • Waterrecreatie/ jachthavenontwikkeling • Watergangen / Waterlinies • Bevorderen verblijfstoerisme <ul style="list-style-type: none"> ○ Bed&breakfast, hotelaccommodaties ○ Overnachten in bunkers • Routeontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> ○ Routestructuren; wandelen, fietsen, thematisch ○ Kunstroutes ○ Verbindingen oost-west • Vispassages • Recreatieve poorten • Nieuwe recreatieve ontwikkeling <ul style="list-style-type: none"> ○ Bv golf • Wellness ontwikkeling • Wielersport • Samenwerking en Ondernemerschap • Gezamenlijke productontwikkeling (samenhang, diverse USP's benutten, zoeken naar onderscheiden vermogen) • Clusterproject streekproducten en smaakmarkt
Cultuurhistorisch erfgoed	<ul style="list-style-type: none"> • Beleving krijgshistorie <ul style="list-style-type: none"> ○ Forten, linies, bunkers en loopgraven; educatie en revitalisering • Samenwerking vestingsteden • Educatie <ul style="list-style-type: none"> ○ Krijgshistorie, turf en water • Fortontwikkeling • Turfwinning • Ontwikkeling bestaande landgoederen • Verdronken dorpen • Jeugd monumentendag • Revitalisering molengebruik

HOOFDSTUK 2 ORGANISATIE

2.1 Samenstelling, taken en verantwoordelijkheden PG

Voor de samenstelling en contactgegevens van de PG zie de ledenlijst.

De belangrijkste taak van de PG is het toetsen of de projecten inhoudelijk passen binnen het ontwikkelingsplan (zie criteria)

Programmasecretariaat

Het programmasecretariaat fungeert als:

- Servicebureau voor projectindieners in het gebied
- Beoordeling projectvoorstellen bij de indiening, onderzoek naar de kans van slagen

2.2 Van projectaanvraag tot goedkeuring en controle

Het succes van het ontwikkelingsplan is grotendeels afhankelijk van de kwantiteit en kwaliteit van de projecten die worden ingediend. De PG vervult een spilfunctie op het gebied van projectontwikkeling, -selectie en -goedkeuring. In deze paragraaf wordt aangegeven welke rol de PG speelt in de beoordelingsprocedure van projecten. De selectiecriteria waaraan projecten binnen de maatregelen moeten voldoen, zijn opgenomen in bijlage C.

De werkwijze bij de projectverwerving en projectontwikkeling is veelal maatwerk. Er kan zowel sprake zijn van lokale/regionale initiatiefnemers als van speerpunten/actiepunten waarvoor door de PG trekkers worden gezocht. De ontwikkeling van idee/initiatief naar concreet en geformaliseerd projectvoorstel doorloopt een aantal fasen. Het programmasecretariaat en de PG vervult hierbij een actieve rol

- Idee: beoordeling kansrijkheid
- Uitwerking idee in projectplan: service bij het formuleren van de inhoud, bij het vinden van logische partners voor de uitvoering en van financiering
- Uitwerking tot ontwerpaanvraag: ondersteuning op hoofdlijnen
- Beoordeling subsidietechnische voorwaarden in overleg met Back Office Landelijk Gebied
- Formele indiening aanvraag
- Zwaarwegend advies

2.3 LEADER-werkwijze

Projecten krijgen een pré als ze bijdragen aan de ontwikkeling van een duurzame ruimtelijk-economische structuur. Onder duurzaamheid wordt hier verstaan een situatie die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheden in gevaar te brengen om ook in hun behoeften te voorzien. Daarbij heeft duurzaamheid zowel betrekking op economische, sociale als op ecologische aspecten. Het gaat er vooral om deze invalshoeken met elkaar in verband te brengen, zodat deze elkaar onderling versterken. Op deze wijze kunnen soms ook kostenbesparingen worden gerealiseerd. Essentieel is dat vanaf het begin van een project deze aspecten worden meegenomen, waarbij wordt gezocht naar 'win-win'-situaties. Experimenten krijgen ook een plus.

2.4 Financiële randvoorwaarden

Voor de provinciale LEADER groepen gelden de provinciale aanbestedingsregels. Het provinciale model kan op projectniveau en op programmaniveau voor max. 25% worden gestapeld met andere provinciale subsidies. De minimale provinciale bijdrage per aanvraag is €15.000 en de maximale bijdrage per aanvraag is €150.000,-. In het provinciale model worden projecten in het jaar van afronding afgerekend.

BIJLAGE A   SELECTIECRITERIA PROJECTEN

- Het project moet passen binnen de ambitie zoals beschreven in dit ontwikkelingsplan en is gericht op de problematiek of kansen die zijn geschetst in de analyse van het gebied;
- Het project moet in overeenstemming zijn met de communautaire, nationale en regionale regelgeving;
- Het project heeft een experimenteel en innovatief karakter, hetgeen betekent dat de aanpak of het resultaat van het project nieuw of vernieuwend is voor de regio;
- Het project getuigt van een bottom-up benadering, hetgeen betekent dat lokale partijen zijn betrokken bij de vormgeving en/of uitvoering van het project;
- LEADER bijstand is noodzakelijk voor realisatie van het project, er mag geen substitutie van overheidsgeld plaatsvinden;
- De provinciale “LEADER”-middelen mogen tot 25% gestapeld worden met ander provinciale middelen (totaal provinciale middelen maximaal 75%);
- De totale kosten van projecten dienen minimaal €30.000 te bedragen;
- Projecten mogen niet in strijd zijn met regionale beleidskaders;
- Het project levert een (in)directe bijdrage tot de economische ontwikkeling van de regio;
- Geen projecten die gericht zijn op opstellen van beleidsnota's;
- Voorzover projecten rechtstreeks op het bedrijfsleven gericht zijn (directe steunverlening) ligt nadrukkelijk het accent op sectoren binnen het Midden- en Kleinbedrijf (bedrijven kleiner dan 250 werknemers);
- Per project moet een projectplan (aanvraagformulier) worden opgesteld met daarin opgenomen:
  - doel van het project;
  - beoogd eindresultaat;
  - plan van aanpak: activiteiten uitgeschreven;
  - uitvoerende partijen per activiteit;
  - kosten per activiteit en kostensoort;
  - financiering.

Bij gelijksoortige projecten krijgen projecten een sterk pluspunt:

- Indien het project bijdraagt aan de ontwikkeling van een duurzame ruimtelijk-economische structuur van het LEADER-gebied;
- Leidt tot nieuwe werkgelegenheid en/of behoud van bedreigde werkgelegenheid;
- Gericht is op het MKB;
- Indien het project inspeelt op de verbetering van de positie van vrouwen en jongeren;
- Indien het project een positief effect heeft op cultuurhistorische waarden in het gebied.

Selectiecriteria voor projecten vallende onder samenwerking met andere gebieden

- Het project moet aansluiten bij de door de PG gekozen ambitie;
- Het project moet een duidelijke toegevoegde waarde hebben voor de samenwerkende gebieden;
- Door de samenwerking met andere regio's moet voldoende kritische massa bereikt worden waardoor de levensvatbaarheid van het project wordt vergroot;
- Aangetoond moet worden dat de samenwerking complementair is;
- Het project mag niet slechts gericht zijn op het uitwisselen van ervaring, maar moet met name gericht zijn op het daadwerkelijk uitvoeren van een gezamenlijk project, dat waar mogelijk ondersteund wordt door een gezamenlijke structuur.

Prioritering

Bij de inhoudelijke beoordeling kunnen verschillende aspecten worden onderscheiden. Als het totaal van projectaanvragen de middelen overstijgt, worden de volgende criteria bij de weging/prioritering betrokken:

- Aansluiting bij de ambitie geformuleerd in het ontwikkelingsplan
- Draagvlak
- Integraliteit
- Bijzonderheid
- Effect / resultaat
- Continuïteit
- Samenwerking
- Geografische verbreding
- Eigen bijdrage
- Duurzaamheid